

Pasningsvejledning

Tenreks

Tenreks kaldes på dansk også børstesvin og er unikke for Madagaskar. Tenreks ligner pindsvin men er ikke nærtbeslægtede med dem. Billedet viser lille tenrek (*Echinops telfairi*). Foto: Vladimír Motycka

- 1 Dyreart
- 2 Fuldvoksen størrelse
- 3 Forventet levealder
- 4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur
- 5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur
- 6 Stimulering og behov for motion
- 7 Fodring
- 8 Sociale behov
- 9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation
- 10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel
- 11 Øvrige informationer

1 Dyreart

Echinops telfairi

Lille tenrek/børstesvin (Lesser hedgehog tenrec, small madagascar "hedgehog")

Setifer setosus

Stor tenrek/børstesvin (Greater hedgehog tenrec, large madagascar "hedgehog")

Tenreks, som på dansk også kaldes børstesvin, tilhører ordenen Insectivora (evt. Afrosoricida) og familien Tenrecidae, der omfatter godt 30 arter. Selvom nogle børstesvin ligner pindsvin, som disse to arter gør, er de ikke nært beslægtede med hinanden. Alle arter i familien, undtagen odderspidsmusene, er unikke for Madagaskar.

Disse to tenreks samt almindeligt børstesvin (*Tenrec ecaudatus*) er de eneste arter af børstesvin, der holdes privat i Danmark.

2 Fuldvoksen størrelse

Sværhedsgrad:
Mellem

Kort om dyrene

- 13-22 cm, 110-270 g; stor tenrek størst
- Typisk 6-8 år gamle, men kan blive ældre
- Primært nataktive
- Terrarium/bur min. 1,5 x 1 m med skjul, tykt bundlag og klatremuligheder
- Kan gå i dvale, primært ved lav temperatur
- Lever på jorden og klatrer i vegetationen
- Æder smådyr og frugt
- Lever alene eller i små grupper; skal så vidt muligt holdes 2-3 sammen
- Drægtige i ca. 2 måneder og føder 1-10 unger

Udbredelse og levesteder

Børstesvin lever på Madagaskar ud for Afrikas østkyst. Lille tenrek findes i den sydlige del, og stor tenrek primært i den nord- og østlige del.

Levestederne er (sub)tropisk skov, savanne, busk- og græsslette. Stor tenrek findes også i bl.a. fugtige skove, bjerge og ved beboelse.

Disse to arter er ikke truede i naturen (IUCN: Least concern).

Disse to arter ligner meget især det europæiske pindsvin (*Erinaceus europaeus*), men de er ikke specielt nært beslægtede, og pindsvinenes og børstesvinenes pigge/børster er udviklet uafhængigt af hinanden (konvergent evolution).

Kropslængde og vægt er ca. 13-22 cm og 110-270 g med stor tenrek som værende størst af de to arter. Kønnene er ikke bemærkelsesværdigt forskellige fra hinanden.

Kroppen, undtagen ansigt, ben og bug, er beklædt med forholdsvis bløde pigge/børster, stor tenrek med lidt kortere børster. Benene er relativt korte, snuden spids (mere spids hos lille tenrek), halen er kort og ørerne er fremtrædende. Børsternes farve er typisk (rød)brune og spidsen lysere. Hudfarven kan variere fra helt lys til helt mørk.

Tenreks har skarpe kløer, som de bruger, når de klatrer i træer. Ligesom pindsvin ruller tenreks sig sammen og stritter med piggene, når de bliver truet – piggene beskytter dem da til en vis grad mod naturlige fjender, som inkluderer slanger, rovdyr (f.eks. desmerdyr og fossa), og muligvis rovfugle som ugler og høge, foruden hunde.

3 Forventet levealder

Tenreks bliver ca. 6-8 år, men kan også blive ældre. Lille tenrek er i fangenskab set at blive op til over 16 år.

4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur

Tenreks lever i skovbunden eller på græsarealer og klatrer lidt oppe i vegetationen på mindre grene. De er primært nataktive, men kan dog også være vågne på andre tidspunkter af døgnet. Om dagen sover de i mørke hulrum, f.eks. under træstammer eller i et hult træ, og de vågner hen under aften. For at sikre at dyrenes adfærd over for artsfæller stimuleres, skal de holdes mindst to sammen (se mere i afsnit 8).

Tenreks holdes bedst i et terrarium, så temperaturen let kan kontrolleres, eller alternativt i et bur med fintmasket net. Anlægget skal ved to dyr være mindst 1,5 x 1 x 0,5 m (l x b x h), men meget gerne både større og højere. Ved flere individer øges arealet med ca. 25 % per ekstra individ. Anlægget kan med fordel udnyttes godt i højden med flere etager/platforme og rigelige klatremuligheder.

Bundmaterialet skal være et tykt lag af jord, træflis, spåner og/eller spagnum med blade ovenpå, som dyrene kan rode i.

Inventaret skal bestå af f.eks. sten, buske og smågrene, gerne med skud og blade, rundt omkring i anlægget, som dyrene kan klatre op ad og søge føde i. Der skal være masser af skjulesteder, og hvert individ skal have en redekasse, f.eks. en stor undulatkasse. Dyrene vil muligvis bruge samme redekasse, men de skal have mulighed for at sove hver for sig. Plantemateriale, såsom blade, smågrene, hør og græstørv, som de kan bygge og fore reden med, skal altid være tilgængeligt.

Tenreks kan med lidt træning lære at bruge en lille bakke med kattegrus til at besørge i, hvilket er en fordel ved rengøring og gør det lettere at opretholde en god hygiejne i anlægget. Foderrester og ekskrementer fjernes dagligt fra buret, og frisk vand gives. Bundlaget skiftes 1-4 gange månedligt, afhængigt af anlæggets størrelse (mindre bure kræver oftere rengøring). Efter rengøring ses dyrene af og til at smøre sig selv og burets inventar ind i deres spyt.

5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur

Temperaturen i anlægget skal være 17-21 °C om vinteren og 22-32 °C om sommeren for således at imitere en naturlig årlig variation i klimaet. Holdes dyrene i et bur frem for terrarium, skal det sikres godt mod træk, og rumtemperaturen skal være som ovenstående.

Pindsvin og børstesvin ligner til en vis grad hinanden men de er ikke nært beslægtede, og deres pigge er evolutionært opstået uafhængigt af hinanden. Stor tenrek (billedet) er større og har lidt kortere børster i forhold til lille tenrek. Foto: John White

Tenreks skal i deres anlæg have et tykt bundlag, de kan rode i, gode skjul og klatremuligheder, så deres fysiske færdigheder trænes. Foto: Nanna Kristensen, Mette Bøgh

I naturen kan disse dyr gå i dvale i vinter-/tørkeperioden (fra maj til september på Madagaskar). I fangenskab kan de, primært ved lav temperatur, også gå i dvale eller en dvalelignende tilstand i kortere eller længere perioder, hvor de vil være inaktive og ikke spise. De kan dog af og til vågne op for at æde og drikke lidt, hvorfor der altid skal være frisk foder og vand tilgængeligt.

6 Stimulering og behov for motion

Udover at bevæge sig på jorden klatrer dyrene godt i rødder, grene, sten og klipper ved hjælp af deres skarpe kløer. Sten, træstumper o.l. på bunden og et netværk af smågrene i anlægget gør, at de har mulighed for at udfolde denne adfærd og herved får motion. Bundlaget skal være tykt, så det giver gode muligheder for at rode i det. Foderet bør gemmes både oppe og nede (også nedgravet) i anlægget, så dyrene får stimuleret deres klatrefærdigheder og skal rode efter forskellige emner i bundlaget, som de vil gøre i naturen.

Forskelligt plantemateriale, f.eks. rødder, græstørv, hø, blade o.l., skal altid være tilgængeligt, da det udover at kunne gennemses for føde også bruges til at bygge rede af.

Man kan prøve at sætte fint sand i et område, da dyrene muligvis vil benytte det til at rengøre deres børster.

Tenreks kan i visse tilfælde finde på at bide (både artsfæller og mennesker), men de er typisk fredelige dyr, der kan håndteres relativt let, hvis det sker nænsomt og roligt.

7 Fodring

Tenreks' naturlige føde består af insekter og andre små hvirvelløse dyr, samt mindre hvirveldyr og frugter. I naturen søger de som regel føde alene (undtagen hunner med deres unger) både på jorden og lidt oppe i vegetationen.

Tenreks skal fodres varieret med universalfoder, kattefoder (tørt og vådt), opskåret kød fra f.eks. mus og daggamle kyllinger, insekter, regnorme, melorme, biller, snegle, frugt (f.eks. banan, kernefri druer, papaya, abrikos, fersken) og kogte grøntsager. Frugt og grønt skal udgøre ca. 10-20 % af føden.

Tilskudsfoder kan bestå af en vælling af Complian og hårdkogt æg. Vitaminer gives i pulverform strøet ud over foderet.

Der skal altid være frisk vand tilgængeligt.

8 Sociale behov

I naturen kan tenreks ses at leve både alene og i små grupper på 2-3 individer. Stor tenrek menes at være primært solitær, men ses dog også til en vis grad at leve med artsfæller.

For at tilgodese et socialt behov i fangenskab skal de holdes enten parvis eller tre sammen, helst individer, der er vokset op sammen. Selvom de normalt er tolerante, kan de fra tid til anden blive aggressive over for hinanden, og anlægget skal derfor være stort nok og have masser af skjulesteder, sådan at dyrene kan komme væk fra hinanden under konflikter.

Det anbefales som udgangspunkt ikke at holde flere end tre dyr sammen, medmindre anlægget er meget stort. Endvidere anbefales som udgangspunkt kun at have én han i anlægget for så vidt muligt at undgå konflikter, men i visse tilfælde kan hanner i små grupper (uden hunner) fungere fint sammen, og to hanner med én hun kan også i nogle tilfælde fungere. Individer kan være meget forskellige i deres tolerance over for artsfæller, så vær altid opmærksom på, om gruppen fungerer som

Et område i bunden eller en tung skål med fint sand vil muligvis stimulere tenreks til at rengøre deres børster hermed. Foto: Mette Bøgh

Tenreks æder forskellige smådyr og frugt, som de finder både på jorden og i vegetationen. Gem derfor forskellige emner rundt omkring, både oppe og nede (også nedgravet), så de skal lede efter dem. Foto: Nanna Kristensen

Tenreks kan i naturen både findes alene og i grupper. I fangenskab skal de så vidt muligt holdes to eller tre sammen, så deres sociale adfærd stimuleres. Kan de ikke enes, skal de naturligvis skilles, men så de stadig har en vis kontakt. Foto: Mette Bøgh

helhed, og at individerne ikke virker stressede.

Hvis dyrene over længere perioder udviser aggressiv adfærd over for hinanden og ikke ser ud til at trives sammen, skal de skilles og gå i hvert sit anlæg, dog således at de stadig har en vis kontakt. Artsfæller kommunikerer med hinanden gennem diverse lyde (grynt, knirken, pip, hvæsen m.fl.) og ved lugt og berøring.

Bemærk, at en hun med unger især kan blive aggressiv, når hun forsvarer sin rede.

For at undgå konkurrence om føde og pladsen bør de to arter ikke holdes sammen. De bør heller ikke holdes med andre dyrearter.

9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation

I naturen vil ynglesæsonen som regel være i september-oktober efter vinterdvalen, muligvis afhængigt af varmere vejr og større fødetilgængelighed.

Reden bygges af plantemateriale i en hule. I fangenskab kan også bruges en redekasse, og det er vigtigt, at de har rigeligt tilgængeligt plantemateriale, som de kan bruge til at bygge og fore reden med.

Drægtighedsperioden er 49-65 dage, evt. et par dage længere for stor tenrek. Kuld størrelsen er fra 1-10 unger, men som regel 5-7 (lille tenrek) og 1-5 (stor tenrek). De nyfødte unger vejer hver ca. 8 g (lille tenrek) og 25 g (stor tenrek), er blinde og hårløse ved fødslen, og de dier hos moderen, som har 5 par dievorter, i 18-22 dage, men begynder at æde fast føde allerede i 2-ugers-alderen. Ungerne kan klare sig selv efter ca. 30-35 dage, hvorfor de tidligst må fjernes fra moderen som 5 uger gamle.

Ungerne bliver kønsmodne i 6-måneders-alderen; i naturen dog i knap 1-års-alderen efter deres første dvale.

Bemærk, at det kan være svært at kende forskel på han og hun uden for parringstiden, da der ikke er nogen tydeligt synlige kønsforskelle.

10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel

I fangenskab kan tenreks have tendens til at blive overvægtige, hvis de fodres forkert, og det kan i værste tilfælde medføre døden. Overvægt undgås ved korrekt fodring (både kvalitet og kvantitet) og masser af muligheder i anlægget for at bevæge sig rundt, både på og over jorden i grene.

Alopecia (pletskaldethed) kan forekomme grundet en svampeinfektion i huden, hvilket kan behandles med svampedræbende middel – opsøg da dyrlægen.

Børstesvin rengør deres børster via kløen og vasker ansigtet og eventuelt kroppen med spyt vha. forpoterne – dette er helt naturligt og ikke tegn på sygdom.

11 Øvrige informationer

Lovgivning

Disse to tenrek-arter er opført i bilag 2 i Bekendtgørelsen (nr. 1021 af 12/12 2002) om privates hold af særlige dyr.

Flere informationer

For kontakt til praktikere forhør dig hos Dansk Primat Sammenslutning – Foreningen for Exotiske Pattedyr (www.aber.dk).

Hvid væske beskytter øjnene

I parringssæsonen, når hannen lugter en hun, siver der en hvid mælkelignende væske fra hans øjne.

Denne væske er formentlig vigtig som beskyttelse af øjnene under parringslegen, når han borer sit hoved ind til hunnens bagdel for at stimulere hende til parring.

Denne pasningsvejledning er udarbejdet af Dyrenes Beskyttelse i samarbejde med Dansk Primat Sammenslutning – Foreningen for Exotiske Pattedyr. Beskrivelserne er dermed et udtryk for, hvordan vi mener, arterne bør holdes, således at deres fysiologiske, adfærdsmæssige og sundhedsmæssige behov opfyldes. Der tages forbehold for, at arterne kan holdes på andre velfærdsmæssigt forsvarlige måder end dem beskrevet. Ligeledes tages forbehold for, at ny viden om arternes biologi og erfaringer med deres hold kan foreligge efter udarbejdelsen af denne vejledning.

1. version. December 2013